

WOLFSTRAAT

Versie: 1.3 150116

Gelegen tussen St. Hubertstraat en Hazenkampseweg.
Straatnaam vastgesteld bij Besluit B&W 7 november 1940.

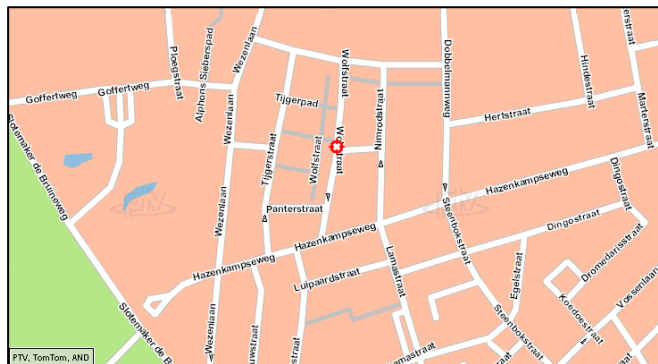

De wolf (*Canis lupus*) is een zoogdier uit de familie hondachtigen (*Canidae*), die behoort tot de roofdieren (*Carnivora*). De wolf komt wereldwijd voor. Er worden meerdere ondersoorten onderscheiden, waaronder enkele die zijn uitgestorven. De wolf leeft in groepen met een sociale structuur.

De wolf is de enige voorouder van de hond (*Canis lupus familiaris*). Een wolf en een hond kunnen samen vruchtbare nakomelingen voortbrengen, zodat ze, volgens een gangbaar soortbegrip in de zoölogie, tot dezelfde soort kunnen worden gerekend.

Wolven hebben een kop-romplengte van 1 tot 1,5 m,[3] en een staart van 30 tot 50 cm. De schouderhoogte is 65 tot 80 cm. Vrouwtjes zijn zo'n tien procent kleiner dan mannetjes; mannetjes wegen 20 tot 80 kg, vrouwtjes worden gemiddeld 18 tot 50 kg zwaar. De wolf heeft in rust een hartslag van 90 slagen per minuut en een ademhalingsfrequentie van 15 tot 20 per minuut. Bij grote inspanning kan dit oplopen tot een hartslag van 200 per minuut en een ademhalingsfrequentie van 100 per minuut.

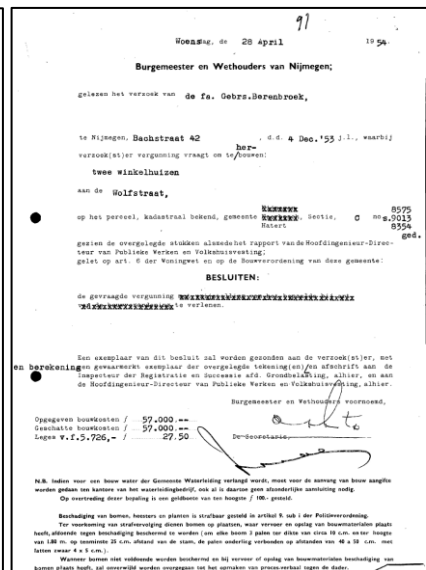
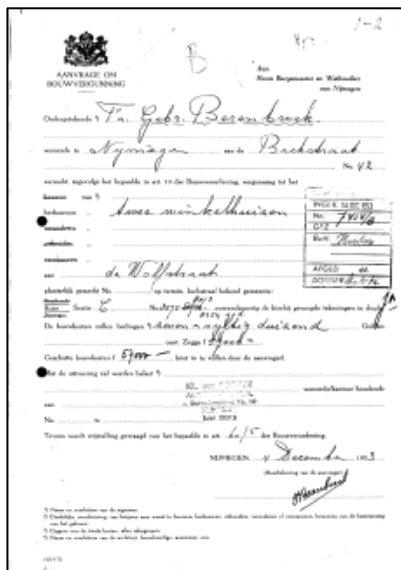
Het gehoor, de reukzin en het zichtvermogen zijn goed ontwikkeld. Een wolf kan tegen de wind in andere dieren ontdekken die zich op een afstand van 300 meter van hem bevinden. Ook kan hij uitstekend zien in het donker. De wolf heeft een zichthoek van 250° (ter vergelijking: 180° bij mensen). De wolf kan tonen horen tot 40 kHz, tonen die te hoog zijn voor het menselijk gehoor.

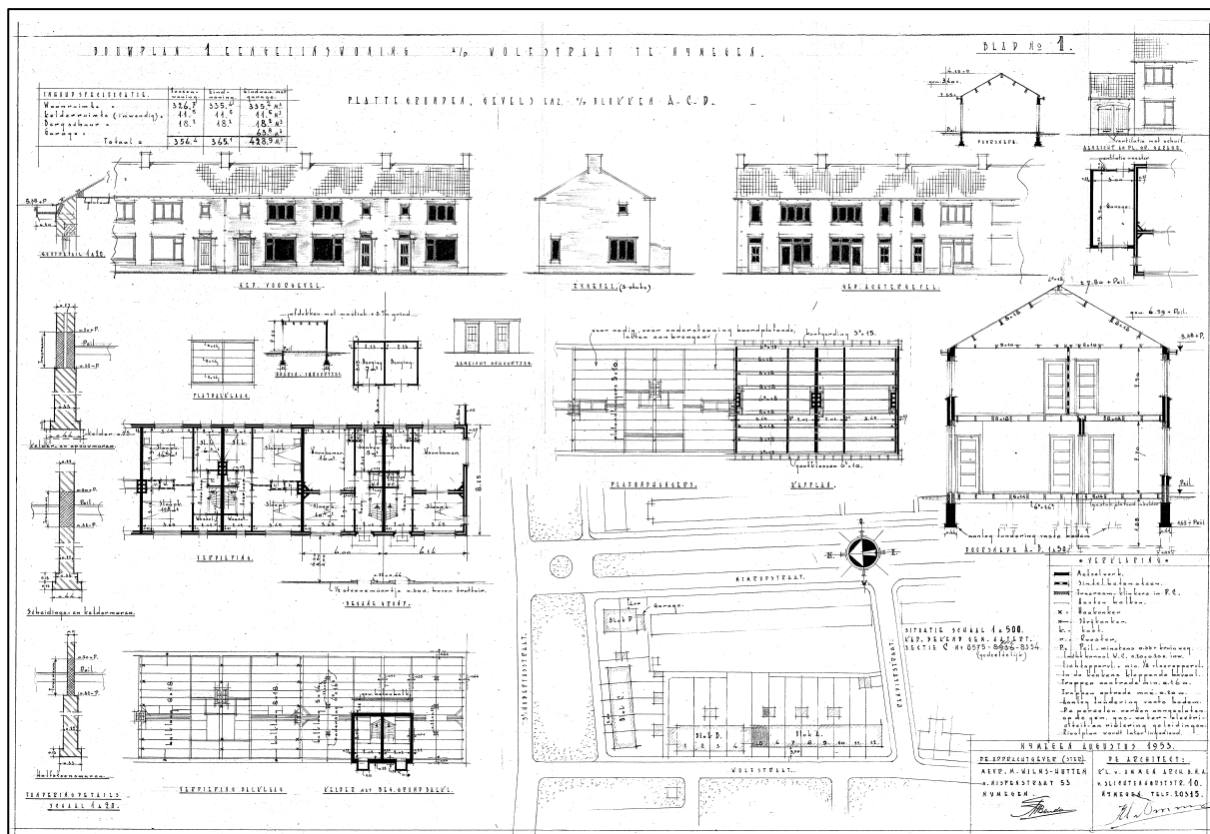
Bebouwing

Wolfstraat 1 tot en met 5
hebben nagenoeg altijd een
winkel of ambachts-bestemming
gehad.

Deze zijn in 1954 gebouwd in
opdracht van Gebroeders
Berenbroeck.

Vanaf nummer 9 volgen dan de woonhuizen.

Bewoners

Zie voor plattegrond Flats onder Tijgerstraat.

- 1959 A.M. Bolk, kraamverzorgster & J.A. Selman & M.M.J. van Beek.
2014 Bed and Breakfast T. van Egmond.

Flat nr-1 nrs 2 t/m 48

- 1963 J. Willemsen, monteur.
- 1959 W. Berk, kantoorboekhandel & B.A.J.M. Steenaert.
- 1955 J.J. van Haren & A. Backers.
- 1954 Opening SPAR Kruidenierswinkel.
J.H.E. Nijhuis, kruidenier.

1963 W.J.L.M. Pieters.
2014 Pottenbakkerij De Graal.
Zie: www.pottenbakkerijdegraal.nl

AANVRAGE OM BOUWVERGUNNING

Aan
Heren Burgemeester en Wethouders
van Nijmegen

Ondergetekende *Mrs. M. Willemsen-Berk*
woonende te *Nijmegen* aan de *Wolffstraat 53*

verzoekt, ingevolge het bepaalde in art. 10 der Bouwverordening, vergunning tot het bouwen van 1) *een eenpersoonswoning*

aan *de Wolffstraat*

plaatselijk gemerkt No. *1550* terzake bekend gemeente:

De bouwkosten zullen bedragen *niet minder dan 15.500,-* cent. Zegel *15.500,-*

Geschatte bouwkosten f. *15500,-* (niet in te vullen door de aanvrager).

Met de uitwerking zal worden belast 1) *de Wolffstraat*

Tevens wordt vrijstelling gevraagd van het bepaalde in art. 60/5 der Bouwverordening.

NIMMERS, *4 Decemba* 1953
(Handtekening van de aanvrager)

1) Naam en voornamen van de eigenaar.
2) Duidelijke omschrijving van hetgeen men wenst te bouwen, te bouwen, uitbreiden of vernieuwen, te bouwen van de bestemming van het gebouw.
3) Ofspreken van de totale kosten, allen te betalen.
4) Naam en voornamen van de architect, bouwheer, aannemer, enz.

- 5 1959 J. Koertjens, fabrieksarbeider.
- 6 1959 H.J. Melsen, verkoper.
1963 J.F. van den Broek.
- 7 1959 T.G.P. Arens, installateur.
1963 A.P. Zweers, melkhandelaar.
- 8 1955 M.W. de Beer, bouwkundigopzichter-tekenaar,
1963 & P.N.H. Verheijen, electricien.
- 9 1963 H.T.J. Cloosterman, metaalperser & J.A.L. Cloosterman, chauffeur.
- 10 1959 C.S. Chen, restaurateur.
- 11 1963 L. van der Schulp.
- 12 1955 A.L.B. van Heerde, luitenant ter Zee.
- 13 1959 H.G. van Kessel, keurmeester.
- 14 1963 J.H.G. Reijnen.
- 15 1963 G.C.L. Jeuken.
- 16 1955 J.Ch. Elderenbosch, beambte Nederlandse Bank.
1963 B. Appelo, vertegenwoordiger.
- 17 1963 H.W. Teunissen.
- 18 1955 J.Th. Kleijn.
1959 J.B. Peters, kelner,
1963 & H.H. Kluck & A. Reher.
- 19 1959 P.F. Wijers, expediteur.
- 20 1963 A. Beek, sergeant major LSK.
- 21 1963 K.A. Jansen.
- 22 1963 P.C. Pfeil, winkelchef.
- 23 1959 P. Wijnhoff, hoofd controleur.
1963 J.P. van Rossum, ambtenaar & L. van der Heyden, landbouwer.

Rendierstraat

1980 Rendierstraat gezien vanuit de Nimrodstraat.

Woonhuizen nrs 25 t/m 149.

- 24 1955 M.J. de Wilde, bedrijfsleider.
1959 C.A.J. van Eck, administrateur.
1963 H.A. van Rooij.
- 25 1959 V.J.A. Bonte.
1963 H.M. Dijkman, kantoorbediende & J.T. Dijkman, stempelmaker & R.F.H. Dijkman, kok.

- 26 1955 G.W. Kerkhof, kantoorbediende PTT.
1963 T.A. Janssen, ambtenaar Openbare Nutsbedrijven.
- 27 1959 M.J. de Haan, bankwerker & M.J. de Haan, hulpchauffeur & J.H. de Haan, machinebankwerker.
- 28 1959 Coen Delsen, oefenmeester/trainer NEC: 1936-1937, 1954-1956, 1957-1957.

Coenraad Delsen

Geboren te Amsterdam, 5 oktober 1900 - ? en was een Nederlands voetballer en voetbalcoach.

Delsen speelde van 1919 tot 1924 bij AFC Ajax als linker verdediger. Daar speelde ook zijn broer Hein. Hij raakte daar zijn plaats in het elftal kwijt aan Dolf van Kol. Hierna speelde hij tot in de jaren '30 bij Blauw-Wit Amsterdam. Daarnaast was hij werkzaam als los arbeider en metselaar.

Hij huwde in 1932 met Mietje de la Bie.

Hij werd in het seizoen 1936/37 trainer bij N.E.C. en had tussen 1942 en 1945 PSV onder zijn hoede. Met DWV Amsterdam bereikte Delsen de finale van de KNVB beker in het seizoen 1947/48. Tot 1951 was hij trainer van Blauw-Wit en daarna van SVV en DHC Delft. In 1954 keerde hij als trainer terug bij N.E.C.. De Duitser Ferdi Silz werd in 1956 aangesteld als hoofdtrainer en Delsen werd zijn assistent. Toen Silz in 1957 voortijdig moest vertrekken bij N.E.C maakte Delsen het seizoen af als hoofdtrainer.

Lees meer over NEC onder: IJssbeerstraat.

- 28 1959 & J.T.L. Beker, radiomonteur.
- 29 1963 A. de Weerd.
- 30 1955 H.A.L. Wichers, luitenant Koninklijke Luchtmacht.
1963 H.F. Vermaes, scheepwerktuigkundige.
- 31 1955 W. Gort, ouderling gereformeerde kerk.
1959 J.M.H. Jacobs.
1963 W.H.H. Toren.
- 32 1959 W. Kriele, metaal draaier & W.J.A. Kriele, vertegenwoordiger.
1963 S. Bakker.
- 33 1959 E.E. Saur & F.H. Budde, ambtenaar reclame & W. Heijnen, drukker.
- 34 1959 P.A. Paulusma, inkoper.
1963 T. Lenting, scheepswerktuigkundige.
- 35 1959 A.S Peters, perser.
- 36 1955 W.P.M. Lamers, adviseur stichting van de landbouw.
1963 P.B. Spaan, assistent dierenarts.
- 37 1959 G.A. Le Comte, kleermaker,
1963 & A.J.M. Wethlij.
- 38 1959 J.P. Spaan, boekhouder.
1963 H.G.A. van den Heuvel.
- 39 1963 J.F.M. Top.
- 40 1955 J.N. Hulswit, stationsambtenaar Nederlandse Spoorwegen.
1959 J.J. Bartelink, ambtenaar RDB.
- 41 1959 M.A. Locht, chauffeur.
1963 H.J.W.T. Jeukens.
- 42 1959 S. Bakker, onderwijzer.
1963 J.W. Boontjes.
- 43 1959 W. Gort, controleur DB.
1963 C.H. Boerboom & A.M. van Rijn.
- 44 1959 H.A. Jacobs, chef drukkerij.
1963 J.H. Dekker.

- 45 1963 M.T. Ruhl.
- 46 1959 K. Hoeksema, adviseur groot keukenapparatuur.
- 47 1959 W.T.A. van Vliet, kantoorbediende & W. van Vliet, technisch magazijnmeester.
- 48 1955 F.J. den Haan, gezagvoerder koopvaardij & B.E.J. Mejor.
1963 C. Vierstraete, meubelmaker.

- 49 1959 H.W.P. Becude, bedrijfschef.

Flat nr-2 nrs 50 t/m 96

- 50 1955 J.G. Geertsens, boekbinder & E.C. Schaarman.
- 51 1959 A. Blanken & M.H.A. Blanken, kantoorbediende.
- 52 1959 A.R. Bubeck, voorman.
- 53 1963 E.E. Saur.
- 54 1955 W.F. Cobussen, chef warenhuis.
1963 J. de Groot.
- 55 1959 H.G. Wegh, verwarmingsmonteur.
- 56 1959 C. Vierstraete, meubelmaker.
1963 J.F. Rodrigues de Miranda.
- 57 1959 A. Groen, werkte bij garage Vitax & Taxi aan de St. Annastraat 57.
Taxi & Garagebedrijf Vitax Eigenaar: Teiny (Martien) Willems, Groenestraat 352.

Van Boy van Pelt, 04-12-2014.

De oude heer Rijk van de Pol - van de bandenhandel - heeft in de jaren tussen 1931 en 1947 nog als taxichauffeur bij mijn schoonvader Teiny Willems, garage Vitax gewerkt, samen met Ferdy Bodee de latere kelner bij het chinees restaurant CHINA op de Grote Markt 36 van de familie Ma. Ferdy man reed altijd in grote Amerikaan bij voorkeur Ford Thunderbird.

*1956 Vanaf Hotel
Café Restaurant De
Prins in de richting
van het Keizer
Kareplein vlak voor
de Verlengde
Groenestraat.*

Foto Vierdaagse Nijmegen over de St. Annastraat. Een groep uit waarschijnlijk het buitenland marcheert hier strak voorbij de in 1964 afgebroken panden van Hotel De Prins, Garage Vitax en de Presto-garage.

Na afbraak en nu nieuwbouw van een kantorencomplex met als gebruikers de VVAA Artsenvereniging en kantoor DOUGLAS parfummerie winkels.

- 58 1955 P. Stol, onderwijzer.
1963 J.H. Smit.
- 59 1963 H. Bosch, bedrijfsadministrateur.
- 60 1955 J.F. Elich, fotograaf.
1963 R. Joha, kantoorbediende.
- 61 1959 A.B. Hoogstede, administrateur.
Nr. 61 is een separaat gebouwde woning.
- 62 1959 E.D. Lecluse, onderwijzer.
- 63 1963 J. Ariëns, electro technicus.

Laatste woning oneven nummers.

- 64 1963 J.F. Macrander, vertegenwoordiger.
- 66 1955 D. Henny, grenscommies.
1963 W.L. Westra, ambtenaar PTT.
- 68 1959 B.J.W. Mom, rijksambtenaar.
- 70 1955 A.H.J. van den Heuvel, assuradeur.
1963 F.T. Nijenhof, scheepswerktuigkundige.
- 72 1959 W.L. Westra, ambtenaar PTT.
1963 W.J. Dang, boekhouder.
- 74 1959 T.W.H. Sanders, installateur.
1963 W.J. Mulder, vertegenwoordiger.
- 76 1955 W.A.H. Houtert, officier vlieger.
1959 H.C. Slengard, onderwijzer,
1963 & B.J. Lie-a-Kwie.
- 78 1963 J.A. Groenen.
- 80 1959 D. Schaart, opzichter,
1963 & F. Westerdijk, huishoudster.
- 82 1959 B.A. Bochum, constructie tekenaar.
- 84 1959 H. Plaggenborg, kantoorbediende.
1963 A. van Lunteren.
- 86 1959 J.E. Möhlman, technicus.
1963 N.J. Morreau.
- 88 1959 P.C. Wegh, bouwkundig opzichter.
1963 G.F. Hoogenboom, bouwkundig tekenaar.
- 90 1955 P.J.J. van Munster, chemisch assistent Katholieke Universiteit.
1963 G.M. van Beusekom.
- 92 1955 H. Mijdam, transportleider.
1959 J.G. van Rijn, magazijn bediende & P.C.A. Weller.
- 94 1955 A. van der Sluis, chef gemeentelijk vervoersbedrijf.

Van Zuidooster tot CVD

Zuidooster is op 1 januari 1949 ontstaan uit een fusie tussen Maas-Buurtspoorweg (MBS) te Gennep en Vitesse te 's-Hertogenbosch (oorspronkelijk te Moergestel). Vitesse was reeds een dochterbedrijf van de Algemeene Transport Onderneming (ATO), de busholding van de

Nederlandse Spoorwegen (NS). MBS was aangekocht door de NS zelf. Het nieuwe bedrijf Zuidooster werd een dochteronderneming van de NS. Reeds tijdens de Tweede Wereldoorlog waren er plannen voor een fusie. Mede door een versterkte dreiging van de Brabantsche Buurtspoorwegen en Autodiensten (BBA) te Breda in 1947 werden de plannen weer op tafel gebracht en werd besloten de bedrijven te laten fuseren. Vitesse exploiteerde voor de overname van ATO lijnen in de driehoek Eindhoven - 's-Hertogenbosch - Tilburg. Met de aankoop van Van de Rijdt door ATO kwamen lijnen van Nijmegen via Grave naar bestemming in Noord-Brabant erbij. Nieuwe aanbestedingen van ATO werden ook bij Vitesse ondergebracht, zodat Vitesse lijndiensten onderhield in grote delen van Noord-Brabant. MBS was actief op de lijn Venlo-Nijmegen en in de gebieden rond Venlo en Nijmegen, waaronder stadsdiensten in beide steden. Het nieuwe hoofdkantoor kwam in Gennep, waar het oude kantoor van MBS werd verbouwd. In 1950 werd samen met de Krefelder Verkehr AG de grensoverschrijdende lijn Venlo-Kaldenkirchen geopend.

In 1952 verloor Zuidooster de vergunning voor stadsvervoer in Nijmegen aan het gemeentelijk vervoerbedrijf Gemeente Tram Nijmegen (GTN), dat tot 1958 nog wel Zuidooster bussen met personeel huurde. In 1953 raakte Zuidooster ook de lijn Venlo-Tegelen-Steyl kwijt aan Nedam's Autobus Onderneming (NAO) te Roermond en de lijn Breda-Tilburg aan BBA. In ruil hiervoor zou de lijn Uden-Oss door BBA gezamenlijk met Zuidooster geëxploiteerd worden.

Van GTN via CVD naar Novio

Sinds 1911 exploiteerde de Gemeente Tram Nijmegen (GTN) openbaar vervoer in Nijmegen, voornamelijk per tram en bus. De GTN nam daarvoor tramlijnen van de Nijmeegsche Tramweg-Maatschappij over, welke al vanaf 1889 paarden- en stoomtrams in Nijmegen exploiteerde. GTN was aan het

elektriciteitsbedrijf van Nijmegen verbonden. De gedachte hierachter was dat dat de winstgevende elektriciteitscentrale de tram in magere jaren financieel kon bijstaan.

Begin 1950 besloot de gemeente over te stappen op een combinatie van trolleybussen voor drukke lijnen en dieselbussen voor minder drukke lijnen. Vanaf 1952 reden deze trolleybussen en de laatste tram verdween in 1955.

Een bus van de voormalige CVD, thans museumbus van de Stichting Veteraan Autobussen.

Door de gemeente werd hierbij ook besloten het stadsvervoer in Nijmegen geheel onder te brengen bij de GTN, waardoor de Zuidooster haar lijnen in Nijmegen, die nog uit het MBS-tijdperk stamden, moest afstaan. Wegens gebrek aan materieel en mensen zou Zuidooster echter tot 1958 nog materieel en chauffeurs verhuren aan de GTN en zijn opvolger. In 1956 koos de gemeente ervoor om het elektriciteitsbedrijf los te koppelen van het gemeentevervoer. Het gemeentevervoer werd samengevoegd met de reinigings- en ontsmettingsdienst en kreeg de naam Centrale Vervoersdienst (CVD). CVD huurde begin jaren '70 opnieuw bussen en personeel van Zuidooster maar in 1978 kwam hieraan een einde omdat de Zuidooster de bussen zelf nodig had. Daar de CVD zelf onvoldoende eigen bussen bezat werden nu 7 CSA-1 standaards uit 1976 gehuurd van het GVB in Amsterdam. Dit duurde tot 1981 tot men voldoende eigen CSA-1 standaards had. Toch werden toen nog korte tijd bussen gehuurd maar nu het oudste type uit 1967 zowel van het GVB in Amsterdam als de HTM in Den Haag.

In 1997 werd CVD opgesplitst. Het gemeentevervoer werd verzelfstandigd tot Novio, afgeleid van de Romeinse naam voor Nijmegen, Noviomagus. De reinigings- en ontsmettingsdienst werd verzelfstandigd tot Dienst Afvalstoffen en Reiniging (DAR). Alle aandelen van Novio gingen naar de gemeente Nijmegen.

Novio NV zelf kreeg naast Novio Vervoer (het onderdeel verantwoordelijk voor het uitvoeren van het openbaar vervoer) aanvankelijk twee dochters, Novio Techniek BV en Novio Net BV. Novio Net nam commercieel vervoer voor zijn rekening en Novio Techniek onderhoudswerk niet alleen voor Novio NV maar ook voor (voormalige) diensten van de gemeente Nijmegen zoals DAR. Novio Techniek ging ook steeds meer voor derden werken. Later kwamen nog twee nieuwe marktgerichte onderdelen erbij: Novio Bustechniek en Novio Express. Novio Bustechniek exploiteerde een groot servicecentrum voor touringcars. Dit bedrijf ging later failliet. Novio Express werd samen met Betuwe Express opgericht als een touringcarbedrijf.

In de afgelopen decennia zijn veel GVB's verzelfstandigd door omzetting in een gemeentelijke N.V. De verzelfstandigde en zelfs de geprivatiseerde GVB's worden door bijvoorbeeld de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) nog steeds gezien als gemeentevervoerbedrijven. In 1997 in opdracht van NOVIO N.V. het Centrale Vervoersdienst der Gemeente Nijmegen (CVD) verzelfstandigd.

- 96 1955 Ir. Th. Lub, civiel ingenieur P.W.&V.
1963 J.C. van Zonsbeek.

Rendierpad

Flat nr-3 nrs 98 t/m 144

- 98 1955 J.J.A. Wijnhoven, administratief psychologisch technisch instructeur.
1963 R. Heppener, kantoorbediende.
- 100 1955 G. van Dijk, etaleur.
1963 B.H.B. de Jong van Lier & A.M. Roest.
2004 Janneke Martens & Rutger Pronk.
- 102 1955 J.P. Pulles, boekhouder.
1963 N.J.M. van Eijk, etaleur.
- 104 1963 H.A. Hubers.

Flatnummer 3

- 106 1959 G. van Amerongen, tandtechnicus.
- 108 1963 J.L.O. Blekkink.
- 110 1959 W. Bosman, onderwijzer.
1963 R.E. Bosveld, opzichter.
- 112 1963 J. Folkers.
- 113 1948 A.G.E. Dijkman, draaier.
- 114 1955 J.H. Veldhoven, chef spiraliseerder.
Wat is een spiraliseerder? Mogelijk gewerkt bij Smit Draad bij het verwerken van kabels.
1959 B.G.T. Peters, ambtenaar Sociale Zaken.
1963 G.W.M. Kokke, fijncorrector & W.J. Pieters, monteur.
- 115 1948 M.J. de Haan, stoker.
- 116 1959 T.C. Hints, vertegenwoordiger.
- 117 1948 A. de Weerd, bankwerker & H.W.A. Cornelissen.
- 118 1955 H.F. van den Broek, kantoorbediende/calculator.
- 119 1948 J. Brinkhuis, gasfitter 1^e klas G&W.
- 120 1955 M.L.M. van Reen, adjunct commies G.R.&O.
1959 H.A. Jansen, kantoorbediende.
- 121 1948 W.A. Jansen, electro technisch ambtenaar PTT.
1951 W.J. van Aalst, chef monteur.
1955 J.W. Hulshof.
- 122 1959 E. Bos, vertegenwoordiger.
1963 H. van Hesteren, vertegenwoordiger.
- 123 1948 H.J. Lammerts.
1955 W.A. Tax, automonteur.
- 124 1963 W.F. Idsenga, electro technicus.

- 125 1948 G.A. le Comte.
- 126 1959 J.C. van Rumund, sous-chef.
- 127 1948 W.A. Maas.
- 128 1955 J.C.P. Teunissen, adjunct inspecteur Domijnen.
1959 L.A. Kilsdonk, constructeur.
- 129 1948 H.F.J. van Beek.
- 130 1955 A.M. Scheerder, onderwijzer bijzonder Lager Onderwijs.
1963 B.J. Boelders.
- 131 1948 W. Gort, D.B. assistent.
1951 & H.K. Rietschoten & A.S.F. Gort.
- 132 1955 S.B. van Wetering, klerk 1^e klas gemeentelijk gasbedrijf.

Gemeente Gasfabriek en Waterleiding Nijmegen

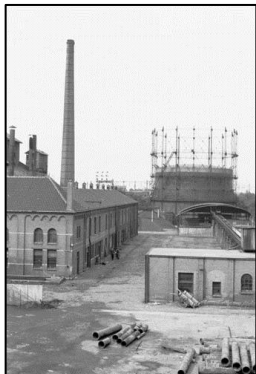
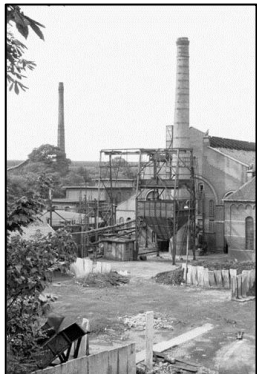
In de 15e eeuw werd het bij stadskeur verboden om zich na 9 uur 's avonds zonder lantaarn op straat te bevinden. Opdat mensen 's avonds laat of 's nachts in het donker niet over voorwerpen zouden vallen en ongelukken zouden krijgen werd tevens het volgende bepaald: "Item sal men des avonts die bencke, vyscherren ende die Kremerkraemen van die straten doen".

Eerst in 1670 kan men spreken van een vorm van openbare verlichting: de markt werd toen door middel van vier olielantaarns verlicht. Een halve eeuw later zijn er al veel meer lantaarns geplaatst, want de stad betaalde "aan monsieur Eliman, voor leverantie van lantaarnen 425 gld".

In 1723 werd voor 212 gulden olie verbrand, in 1729 al voor 1392 gulden. Uit een opgave van lantaarn-gelden van 1776 blijkt hoe de verlichting over de verschillende straten verdeeld was. Voor de Broerstraat werd 45 gulden betaald, voor de Hezelstraat 34, de Lage Markt 6, de Smidstraat 20, de Muchterstraat 27 en de Burchtstraat 29 gulden. Andere straten worden niet genoemd, zodat wij aan mogen nemen, dat zij niet verlicht zijn geweest. Totaal waren er 214 lantaarns in de stad.

In 1845 schijnt er een eerste poging gedaan te zijn om gas in te voeren; de proefneming moet zelfs op vrij grote schaal plaats gevonden hebben. Bij koninklijk besluit van 28 mei 1845 werd het gebruik van "lopend gaz" in een vestingstad echter verboden. Na een hernieuwd onderzoek werd een paar maanden later - onder voorwaarden ingeval van (dreigende) oorlog - aan de heren Bryan te Utrecht en Roukens en Van Gils te Nijmegen vergunning verleend om "een fabriek tot vervaardiging van pijpgaz uit steenkolen, ten einde daarmede publieke en andere gebouwen te verlichten, op te richten op het erf bekend onder den naam van het Nieuwe Bleekveld". Nog in 1848 betaald de stad 300 gulden "tot geheele kwijting... wegens in 1845 gedane proef tot verlichting door camphinegas".

Deze concessie leidde overigens tot niets. Op 25 november 1848 benoemde de raad een commissie, die tot taak kreeg een geschikt terrein te zoeken voor de bouw van een gasfabriek. Ook moest de commissie trachten een ondernemer te vinden, die de gasfabriek wilde bouwen en exploiteren. Gekozen werd voor het terrein De Kat, gelegen aan de binnenzijde van de hoofdwal, tussen de Polmolen en de Hezelpoort, de tegenwoordige Parkweg. De firma D.H. Schretlen en Co. zou de fabriek bouwen en exploiteren. In de overeenkomst met Schretlen werd bepaald hoeveel

straatlantaarns er geplaatst moesten worden en werd ook een boete vastgesteld voor elke lantaarn, die niet zou

branden. Verder kwam men overeen dat de gemeente aan het eind van het contract, met een looptijd van twintig jaar, het recht had

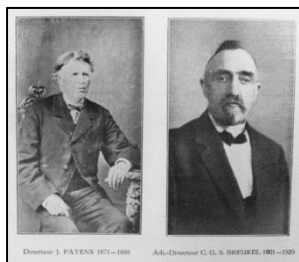
de fabriek en de installaties over te nemen. Op 24 mei 1851 werd de gasfabriek geopend.

In de loop der jaren kwamen er bij het gemeentebestuur diverse klachten binnen over het functioneren van de openbare verlichting en vonden steeds meer mensen, dat een particuliere ondernemer geen monopoliepositie behoorde te bezitten bij de levering van gas. Op 25 augustus 1868 stuurden zestien vooraanstaande Nijmegenaren een verzoekschrift aan de raad, waarin zij de gemeente vroegen om zelf een gasfabriek te gaan exploiteren. Dat zou een nieuwe rijke bron van inkomsten zijn voor de stad en particuliere gasverbruikers zouden voor minder geld een betere kwaliteit gas kunnen krijgen. Naar aanleiding van dit rekest deed B&W een voorstel aan de raad om een eigen gasfabriek te gaan exploiteren, waarna de raad een commissie in het leven riep om dat voorstel te bestuderen en nader uit te werken. De firma D.H. Schretlen en Co. liet de gemeente weten, dat de gasfabriek overgenomen kon worden, maar de commissie wees dit af omdat de fabriek ongunstig gelegen was en omdat het leidingennet in een slechte toestand verkeerde. De commissie kwam tot de conclusie dat de gemeente een nieuwe gasfabriek moest bouwen op een terrein, gelegen op het lage gedeelte van de Bottendaal, tussen de Hezelpoort en de Molenpoort. In de raadsvergadering van 5 maart 1869 werd dit voorstel aangenomen.

Pogingen om het bouwterrein te kopen leverden echter moeilijkheden op. Het terrein was eigendom van het rijk en gelegen binnen de vesting. Na langdurige onderhandelingen deed het rijk het aanbod om het terrein af te staan voor 20.000 gulden. Dit bedrag was nodig als tegemoetkoming in de kosten van de noodzakelijke veranderingen in de vestingwerken. De gemeenteraad vond de prijs te hoog en aanvaardde het voorstel niet. Vernieuwde onderhandelingen met de minister van Oorlog leidden tot een nieuw voorstel. De gemeente kon het terrein huren voor 1 cent per m², onder voorwaarde, dat de uitgegraven grond door de gemeente gestort zou worden op het paardenwed. Op 17 maart 1871 ging de raad hiermee akkoord en benoemde tegelijkertijd J. Paijens, opzichter bij de gasfabriek van Schretlen, tot technisch opzichter voor de bouw van de nieuwe gasfabriek. Nog vóór de opening op 1 april 1872 werd Paijens aangesteld als directeur van de Gemeentegasfabriek.

Al spoedig echter nam het aantal gasafnemers zo zeer toe, dat uitbreiding van het gasbedrijf nodig was. Ook aan omliggende plaatsen werd gas geleverd, in 1929 aan Ubbergen, in 1934 aan Groesbeek en in 1937 aan Heumen. Toen aan het eind van de jaren veertig het terrein van de gasfabriek te klein bleek voor de benodigde uitbreiding stond men voor de keuze: een nieuw terrein zien te vinden voor de uitbreiding of gas aankopen bij de Staatsmijnen. Men besloot tot het laatste. In het contract met de Staatsmijnen werd bepaald, dat na vijf jaren al het benodigde gas geleverd zou worden door de Staatsmijnen. Op 1 september 1955 werd de eigen productie van gas gestaakt en kon men wat de gasfabriek betreft nog slechts spreken van een distributiebedrijf.

Evenals bij de gasfabriek hadden er ook bij de waterleiding regelmatig uitbreidingen plaats. In 1906 werden Hees en Neerbosch aangesloten, in 1912 Hatert, in 1928 Ubbergen en Groesbeek en later werd zelfs water geleverd aan de N.V. Waterleiding Maatschappij voor Midden- en Noordlimburg. In 1909 was het pompstation aan de Nieuwe Marktstraat al aan uitbreiding toe. Besloten werd een nieuw pompstation te bouwen en dit helemaal met electrisch aangedreven pompen uit te rusten. Zo kreeg Nijmegen het eerste pompstation in Nederland, dat geheel op electriciteit draaide. In 1915 werd een proefpompstation geopend op Heumensoord en in 1922 werden in het Kronenburgerpark een aantal putten geslagen voor de uitbreiding van de waterwinplaats aan de Nieuwe Marktstraat.

*Opname van J. Payens, directeur van de gasfabriek van 1871-1888 en
C.G.S. Breukel adjunct-directeur van de gasfabriek van 1901-1929.*

In de raadsvergadering van 13 september 1879 werd aan de commissie van toezicht voor de gasfabriek ook het toezicht op de waterleiding opgedragen. De directeur van de gasfabriek, J. Paijens, werd benoemd tot directeur van de Gemeentegasfabriek en Waterleiding. L.A. Potjes werd aangesteld tot boekhouder, terwijl er ook nog een secretaris aangetrokken zou worden. De algemeen erkende deskundigheid van J. Paijens is, zo blijkt uit het raadsverslag, een van de belangrijkste argumenten geweest om de twee - weliswaar gelijksoortige - bedrijven in één tak van dienst onder te brengen. Op 12 maart 1872 had de gemeenteraad de verordening op de commissie van toezicht voor de gasfabriek vastgesteld. In 1879 werd deze verordening gewijzigd in verband met de taakuitbreiding voor de commissie. De uit zeven leden bestaande commissie had als voornaamste opdracht:

- het toezicht op de Gasfabriek en Waterleiding, op het personeel en het materieel,
- het toezicht op de verlichting, op het water en op het sproeien van de straten,
- het toezicht op de aankoop van grondstoffen en de levering van produkten,
- de benoeming en het ontslag van personeel,
- het jaarlijks opmaken en indienen van een begroting en rekening en een jaarverslag.

In 1899 werd op aandrang van Gedeputeerde Staten van Gelderland de verordening gewijzigd, aangezien deze niet in overeenstemming bleek met de strikte tekst van artikel 54 van de gemeentewet van 1851. De

bevoegdheden van de commissie in financiële aangelegenheden werden bij deze wijziging beperkt; de zeggenschap van de commissie ten aanzien van het geldelijke beheer van de Gemeentegasfabriek en Waterleiding verviel en werd, zoals de gemeentewet vraagt, opgedragen aan het college van B. en W. Een enkel commissielid dreigde tijdens de raadsvergadering met aftreden, maar kon er van overtuigd worden dat in de praktijk aan de belangrijke functie van de commissie niet getornd zou worden. Bij deze wijziging van de verordening veranderde de naam van de commissie in: Commissie van Bijstand (voor B.&W.) in het beheer van de Gasfabriek en Waterleiding.

Bij de ingebruikname van de gasfabriek in 1872 bestond het personeel uit 28 werknemers en 1 directeur. In de loop der jaren groeide dit aantal sterk: rond 1920 waren er ruim 170 mensen werkzaam bij de dienst. Hierna nam dit aantal iets af en bleef tot aan de opheffing in 1954 schommelen tussen de 140 en 160. De leiding had inmiddels ook uitbreiding ondergaan met onder anderen een adjunkt-directeur en een ingenieur.

Organisatorisch was er sprake van één dienst, onder één leiding, met één administratie, waarin twee toch vrij onafhankelijk van elkaar functionerende

bedrijven waren ondergebracht. Alleen de boekhouding werd over het algemeen afzonderlijk gevoerd, met name wat de productiezijde van de bedrijven betreft.

Eind 1954 besloot de gemeenteraad om met ingang van 1 januari 1955 de Gemeente Gasfabriek en Waterleiding als zelfstandig bedrijf op te heffen en de gas- en watervoorziening onder te brengen in de nieuw opgerichte dienst Openbare Nutsbedrijven, die ook de zorg voor het personenvervoer en de electriciteitsvoorziening toegewezen kreeg.

De directeur van de Gemeentegasfabriek en Waterleiding P. Hagendoorn werd met ingang van 15 november 1954 benoemd tot directeur van de Openbare Nutsbedrijven.

Directeurswoning Gasfabriek

Aan het eind van de 19de eeuw verloor gas zijn populariteit aan elektriciteit, dat veel meer toepassingsmogelijkheden bleek te hebben. Toch bleef de Nijmeegse gasfabriek nog tot 1957 in werking. Daarna volgde sloop en sanering van de zwaar vervuilde bodem. Ter plaatse van de kuil – die nog steeds herkenbaar is – bouwde men later de ingang van de stationstunnel (1966), het stationspostkantoor (1964) en het hoofdbureau van politie (1998).

Van de gasfabriek zelf bleef niets bewaard, op één bijgebouw na: de directeurswoning.

Deze verrees rond 1905 op het punt waar Vredestraat en Stieltjesstraat op de toen nog doorlopende Nieuwe Marktstraat uitkwamen. Vanuit zijn woning had de directeur dus een uitstekend zicht op de fabriek.

Het door stadsarchitect Jan Jacob Weve ontworpen pand heeft door zijn aanbousels, serre, balkons, veelvormige gevels en dakpartijen een nogal drukke uitstraling. De ingang wordt benadrukt door een luifel en vensterpartij op de eerste verdieping, die de hal erachter van licht voorziet.

Na sluiting van de gasfabriek werd het pand verbouwd tot winkel-woonhuis en tegenwoordig is er

een advocatenkantoor gevestigd.

Terug in de tijd naar het bombardement.

Van G. Hoogveld, 16 maart 2009.

Ik was 17 jaar. Op de 22-ste februari 1944 was ik op de gasfabriek in Nijmegen. Ik werkte daar als magazijnbediende. Toen op de bewuste dag het luchtalarm "veilig" gaf, kwamen de vliegtuigen over. Het was heldere lucht, ik keek ze na, en tegelijkertijd hoorde ik een flinke klap. Ik dook in het kolengruis en op dat moment was er een voltreffer op de hoofdleiding van het water. Het spoot wel 15 meter hoog. Na een tijdje ben ik naar boven de dijk opgeklommen want de gasfabriek lag in een kuil. Toen ik boven was zag ik twee meisjes lopen die hun vriendinnetje kwijt waren. Mijn vader werkte ook op de gasfabriek, hij was bij de EHBO en werd opgeroepen om naar de EHBO-post te komen. De meisjes vroegen mij toen of hun vriendinnetje

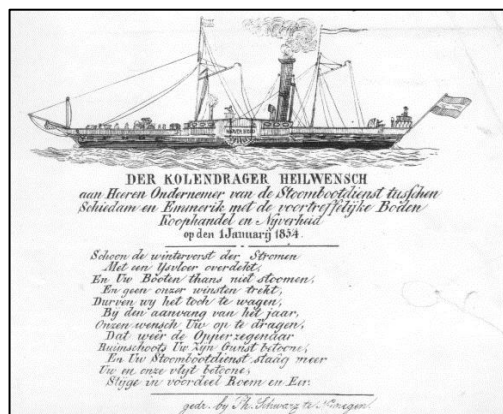
soms ook daar was, ze droeg een groene jas met een kraag van tijgerbont. Ik ging kijken maar kon haar daar niet vinden. Een man daar vertelde dat we naar de veiling moesten gaan omdat daar de doden naar toe gebracht werden. Ik ging met de meisjes mee naar de veiling en vroeg daar aan een luchtbeschermingsman of er soms een meisje met groene jas en bontkraag naar binnen was gedragen. Terug na het zoeken keek de man mij aan en knikte tegen mij. Met lood in de schoenen ging ik terug naar de meisjes en vertelde hen dat die meneer niets had gevonden. De twee meisjes woonden in Lent en vroegen me of het misschien mogelijk was of ze via de spoorbrug naar huis konden gaan. Ik heb ze tot aan de spoorbrug gebracht en ben toen terug gegaan naar het Station waar ik bij het Peemankeetje een man tegen een hek aan zag staan. Een man van de luchtbescherming zei tegen die man dat hij daar weg moest gaan. Ik zei dat die man vast zat aan het hek. De pennen van het hek staken door zijn jas, en hij was dood. De man werd op een handwagen gelegd. Mijn vader die de gewonden moest verbinden, moest eerst de militairen die in het Victoria-hotel lagen behandelen.

- 132 1959 H.T.J. de Grood, boekhouder.
- 133 1948 H.J. Nijssen.
1951 N.W. van Donselaar.
- 134 1959 J.J.A. Driessen, kantoorbediende.
- 135 1948 W. van Vliet.
- 136 1955 C.J. Schute, cheffkok.
1963 B.J. Bosch, kantoorbediende.
- 137 1948 W.H.P. Becude, kapper.
- 138 1955 J.M. de Graaf, ambtenaar Rijksgebouwendienst.
1963 C.H. Smits, ambtenaar PGGB.
- 139 1948 A. Blanken & M.M.C. Blanken.
- 140 1955 M. Bos, bedrijfsbeambte SMIT transformatorenfabriek.
- 141 1948 N.F.E. Jochems & E.E. Saur.
1951 & P.J. Riet, machine bankwerker.
- 142 1963 W.F.H. Arns, inspecteur verzekering.
- 143 1948 H. Gransch, spoelensnijder kunstzijdefabriek NYMA & C. Gransch & J.E.F.A. Gransch, controleur metaal bewerker.
- 144 1959 P. Zuidscherwoude, commies gemeente secretarie.
- 145 1948 A. Groen.

Flat nr-4 nrs 146 t/m 192

- 146 1963 A. Mallo, clubhuishoudster.
- 147 1948 J.C. Ernste, arbeider schoenfabriek & A.H. Ernste, afknipster schoenfabriek,
1951 & L. Ernste, kolendrager Nederlandse Spoorwegen,
1955 & W. Ernste.
- 148 1955 P.M. Kurvers, verkoper.
1963 A.J. Christ, controleur gemeentelijke belastingen.
- 149 1955 A.B. Hoogstede, kantoorbediende.
- 150 1959 J.F. Somers, kapper.
- 152 1955 W.C.J. Cornelissen, vertegenwoordiger.
1963 J.M.T. van Haaren, boekhouder.

- 154 1955 H. Niemeijer, bedrijfsleider.
1959 H.T. Veerdonk, instructie technicus.
- 156 1963 P.B.C. Hofstee.
- 158 1963 J. Vermorken, chef monteur.
- 160 1955 Th.W.M. Bölte, verpleegster.
1959 J.A. Alwicher, chef monteur & A. Kamminga, verpleegster.
- 162 1963 C.W.M. Brinkman.
- 164 1955 A.J. Hoegen & W.Remmerde.
- 166 1959 E.A.M. Loeff, typograaf.
1963 J.L.C. Kloppe, schrijver.
- 168 1955 J.J. Toxopeus, electro-technisch vertegenwoordiger.
1959 H.J. Schlaman, verzekeringsagent.
- 170 1955 J.H. van Paassen, uitvoerder restauratiewerken.
1963 C.J.R. van de Graaf, pianoreparateur & J.Th. Jansen.
- 172 1955 H.H. Ahuis, onderwijzer.
1963 TH.A. Jansen.
- 178 1959 J. Berndsen, schrijver Nederlandse Spoorwegen.
- 180 1959 W.F. Bubeck, automonteur & W.F. Peters.
- 182 1959 J.F. Dullaart, leraar.
1963 R.V. Bubeck.
- 184 1955 E.W.F. Klompjan, chef autowerkplaats.
1963 J.J. Tittse.
- 186 1959 T.J. Damming, chef inkoper.
- 188 1955 C.J. van Bovene, vertegenwoordiger.
1963 H. Doornbos.
- 190 1955 W.J.J. Kramer, ambtenaar Rijksgebouwendienst.
1963 J.A. Heijndijk.
- 192 1963 J.G. Bovene.
- 200 1959 G.F. Meijer, werktuigkundige.

Het woonhuis van nummer 200 behoort eigenlijk thuis bij de Hazenkampseweg, maar heeft haar voordeur aan de Wolfstraat, vandaar.

